

Karolína Strnková

Paralelní srovnání frazémů obsahujících názvy národností a zemí v českém, dánském a německém jazyce

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav germánských studií, oddělení skandinavistiky

srpen 2022

Posudek oponenta

Předložená bakalářská práce si klade za cíl srovnání frazémů v dánštině, češtině a němčině a snaží se ukázat určité stupně korespondence jednotlivých idiomatičtých spojení. Výchozí hypotézu tvoří poměrně vágní předpoklad, že i přes jakousi kulturní a historickou provázanost Česka a Německa na jedné straně a Německa a Dánska na straně druhé, lze očekávat jen nepodstatný výskyt formálně i sémanticky identických ekvivalentů.

Teoretická část se detailně zabývá idiomatikou a frazeologií. Popis českého kontextu (kap. 1.1.1) se opírá zejména o dílo Františka Čermáka. Autorka se nejprve snaží rozlišit pojmy frazém a idiom, nicméně nakonec se pro zjednodušení rozhodla oba pojmy chápat jako synonymní a v práci tak užívá oba se stejným významem. Velkou část této kapitoly autorka věnuje charakteristice frazémů a jejich klasifikaci, v závěru také stručně zmiňuje základní příručky české frazeografie. Při popisu dánské frazeologie (kap. 1.1.2) upozorňuje autorka na nedostatek sekundární literatury a klasifikace frazému se opírá především o články Kena Joensena Farø a slovník dánských idiomů od Toftgaard Andersen. Závěrečná část podkapitoly se opět věnuje nejvýznamnějším pracím dánské frazeografie. Výklad o německé frazeologii (kap. 1.1.3) opírá autorka především o publikaci DUDEN (přesněji 11. svazek), představuje však také klasifikaci podle Haralda Burgera. Ani zde nechybí krátké pojednání o německé frazeografii. Kapitola 1.2 prezentuje stručnou úvahu o užívání frazémů v komunikaci. Důležitou kapitolu vzhledem k praktické části tvoří kap. 1.3 (Přeložitelnost frazémů), neboť zde autorka představuje čtyři možné strategie překladu (převzaté od britské translatožky Mony Baker), které nastiňují, jaké prostředky se pro překlad frazémů nabízí. Jedná se o a. užití frazému podobného významu i formy, b. užití frazému stejného významu, ale odlišné formy, c. překlad pomocí parafráze, d. vynechání frazému, e. kompenzace.

Pilířem celé práce je praktická část (kap. 2), tedy vlastní analýza třiceti dánských frazémů a jejich ekvivalentů v češtině a němčině. Kapitola o metodologii (kap. 2.1) nepříliš jasně popisuje, jakým způsobem byly frazémy do korpusu vybrány. Dozvídáme se jen, že zkoumaný korpus byl sestaven na základě idiomatičtého slovníku *Talemåder i dansk* a webového slovníku ordnet.dk. Autorka dále představuje šest typů ekvivalence (kap. 2.2), které vycházejí z diplomové práce Evy Mořické (pojednávající o české a dánské frazeologii) a bakalářské práce Aleny Fialové (zabývající se německými a anglickými frazémy). Na jejich základě autorka definuje šest kategorií vzájemné ekvivalence: A. absolutní korespondence, B. národnostní korespondence, C. národnostní nesoulad, D. absence bližšího národnostního určení, E. falešní přátelé, F. absence frazému v jazyce. Vlastní analýza (kap. 2.3) zahrnuje třicet dánských frazémů, k nimž se autorka pokusila najít český a německý ekvivalent. U každého frazému je uveden slovníkový význam a autorka také diskutuje odpovídající typ ekvivalence. Některé frazémy obsahují také různé poznámky, které se týkají užití, modifikací, případně některých částí frazémů.

Práce je zakončena příliš stručnou a zcela nedostatečnou závěrečnou kapitolou, která vůbec nehodnotí výsledky provedené analýzy. Místo toho jen příliš obecně a velmi vágně shrnuje obecné kulturní a společenské aspekty.

Předložená práce je psaná kultivovaným jazykem a z formálního hlediska nevykazuje žádné podstatné nedostatky. Z obsahového hlediska však práce místy vzbuzuje jisté rozpaky. Ve světle absence kvalitnějšího závěru je velice problematické tvrdit, že analýza poskytla nějakou odpověď na výzkumnou otázku položenou v úvodu práce. Závěrečný odstavec celé práce proto vyznívá velmi nevěrohodně. Jedním dechem je však nutné dodat, že autorka si zvolila téma velmi náročné, neboť frazémy zkoumala z hlediska tří různých jazykových systémů a jistý nový pohled provedená analýza jistě přináší. Autorka se také musela vypořádat s velmi náročným teoretickým základem, který se v jednotlivých jazycích značně odlišuje.

Poznámky a otázky k obhajobě:

1. V úvodu na str. 9 autorka tvrdí, že práce má i sociolingvistický přesah. V čem konkrétně tento přesah spatřuje?
2. Jak lze rozlišit pojmy frazém a idiom? Jistě není zcela nutné (ani žádoucí) tyto pojmy chápat jako synonymní.
3. V teoretické kapitole 1.1 (str. 11-33) autorka velmi podrobně popisuje různá pojetí a klasifikace frazémů ve zkoumaných jazycích, nicméně jednotlivé kategorie nikterak nesrovnává, kriticky nekomentuje, ba dokonce s nimi nepracuje ani v následující praktické části. Do jaké míry jsou tedy uvedené klasifikace v kontextu práce funkční? Bez dalšího komentáře působí pouze jako výpisky z odborné literatury.
4. Na str. 34 autorka uvádí pojem „přirozený jazykový cit“. Jak autorka tento termín definuje? (viz. např. článek Geoffreyho Sampsona “There is no language instinct” z roku 2008)
5. Metodologie v kap. 2.1 není příliš jasně popsána. Jakým způsobem došlo k výběru nejprve 60 frazémů a poté užšímu výběru 30 z nich, které byly následně analyzovány?
6. Jakým způsobem hledala autorka české a německé ekvivalenty? Volba ekvivalentů je zásadní pro stanovení typu ekvivalence. Analyzovaný vzorek (viz též poznámky k analýze níže v bodě 8) ukazuje spíše na náhodný výběr českých i německých protějšků. Výskyt dalších možných ekvivalentů je většinou ponechán bez povšimnutí.
7. V kap. 2.2 uvádí autorka šest typů ekvivalence, podle kterých klasifikuje zkoumané frazémy. Proč je tato část zahrnuta v praktické části a nikoli v teoretické kapitole, což by mi přišlo logičtější?
8. Poznámky k analyzovaným frazémům:
 - frazém č. 5 (*at have tyrketro*) je uveden bez ekvivalentního výrazu v češtině i němčině, srovnejte např. rčení *pevný jak helvétská víra*
 - frazém č. 6 (*at leve på polsk*) – zde je jako český ekvivalent uveden frazém *žít na psí knížku*, proč autorka ne zvolila frazém *žít na hromádce*, který se mně osobně zdá mnohem živější
 - frazém č. 9 (*at være hebraisk for ngn*) je uveden bez českého ekvivalentu, nicméně zde by se pohodlně dal užít frazém *je to pro někoho španělská vesnice*
 - frazém č. 24 (*kold tyrker*) je uveden s českým ekvivalentem *pověsit něco na hřebík*, nicméně se také nabízí výraz *dát něco k ledu*, ani jeden ekvivalent jistě nenaplňuje význam dánského frazému, nicméně by určitě stály za podrobnější komentář
 - frazém č. 25 (*nu kniber det for de små jødedrenge*) je uveden s českým ekvivalentem *octnout se/být v nesnázi*, nicméně se nabízí frazém *téct do bot*, opět by se hodil podrobnější komentář
9. Jaký závěr autorka vyvozuje na základě provedené analýzy? Je např. možné výsledky nějak kvantifikovat?

Závěr:

I přes výše uvedené nedostatky splňuje předložená studie Karolína Strnkové požadavky kladené na bakalářské práce, proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně hodnotím jako **dobrou**.